

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО
12 листопада 2024 р.

**Фаховий висновок щодо належності об'єктів
(географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності,
пам'ятників та пам'ятних знаків), присвячених російському поетові,
перекладачу та літературному критикові Жуковському Василеві
Андрійовичу (1783–1852), до символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії

з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру.

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі, гімни Російської імперії, Російської Федерації чи їх фрагменти; зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які обіймали керівні посади в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях зокрема Російської імперії, і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам,

пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури); зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури); зображення гасел, цитат осіб, які обіймали керівні посади в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях зокрема Російської імперії, і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики, публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень гасел, цитат, пов'язаних із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), працівників радянських органів державної безпеки всіх рівнів; назви населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топонімії населених пунктів, підприємств, установ, організацій на території України, яким присвоєні імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях зокрема Російської імперії, і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури).

Предмет експертизи: відповідність об'єктів (географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятників та пам'ятних знаків), присвячених російському поетові, перекладачу та літературному критикові Жуковському Василеві Андрійовичу (1783–1852), вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Жуковський Василь Андрійович (1783–1852) – російський поет, перекладач і літературний критик; наставник цесаревича Олександра

Миколайовича (Олександра II, російського імператора в 1855–1881 роках), таємний радник (1841). Автор слів державного гімну Російської імперії «Боже, Царя храни!» (1833).

1812 року під час російсько-французької війни поручник Московського ополчення В. Жуковський у військовому таборі російської армії біля села Тарутино написав знамениту оду «Певец во стане русских воинов» (її опубліковано в грудні того ж року в журналі «Вестник Европы»). Тоді ж у похідній типографії російської армії окремою листівкою було віддруковано вірш В. Жуковського «К старцу Кутузову», пізніше перероблений під назвою «Вождю победителей». Згодом з'явилися й інші його твори, зокрема балада «Ахилл». Глорифікацію поетом подій «Вітчизняної війни 1812 року» гідно оцінили при імператорському дворі: успіхи Жуковського як пропагандиста та учасника подій коло Бородіно і Красного були відзначені орденом св. Анни 2-го ступеня. Тема «Вітчизняної війни 1812 року» у творчості поета набуде свого розвитку 27 років по тому: з нагоди присвячених відкриттю пам'ятника героям Бородіна («Монумент героям Бородинского сражения») урочистостей, В. Жуковський напише вірш «Бородинская годовщина». Твір, окрім ушлявлення чільних воєнних діячів російської армії, учасників Бородінської битви, прославляє російського імператора Олександра II:

*«И тебя мы пережили,
И тебя мы схоронили,
Ты, который трон и нас
Твердым царским словом спас,
Вождь вождей, царей диктатор,
Наш великий император,
Мира светлая звезда,
И твоя пришла чреда!*

*О година русской славы!
Как теснились к нам державы!
Царь наш с ними к чести шел!
Как спасительно он ввел
Рать Москвы к врагам в столицу!
Как незлобно он десницу
Протянул врагам своим!
Как гордился русский им!»,*

а також агресивну зовнішню політику Російської імперії:

«Много с тех времен, столь чудных,

*Дней блистательных и трудных
С новым зрели мы царем;
До Стамбула русский гром
Был доброшен по Балкану;
Миром мстили мы султану;
И вскатил на Арарат
Пушки храбрый наш солдат.
И все царство Митридата
До подошвы Арарата
Взял наш северный Аякс;
Русской гранью стал Араке;
Арзерум сдался нам дикий;
Закипел мятеж великий;
Пред Варшавой стал наш фронт,
И с Варшавой рухнул бунт.*

*И, нежданная ограда,
Флот наш был у стен Царьграда;
И с турецких берегов,
В память северных орлов,
Русский сторож на Босфоре,
Отразясь в заветном море,
Мавзолей наш говорит:
«Здесь был русский стан разбит».*

На межі 1849–1850 років у листуванні з великими князями Олександром і Костянтином Миколайовичами виклав зовнішньополітичну ідею звільнення Гробу Господнього та Єрусалиму з-під влади турків способом «мирної християнської війни». Місія християнських держав, насамперед Російської імперії, відповідно до ідеї В. Жуковського, на відміну від ідеології «Грецького проекту», полягала у звільненні не Константинополя, а саме Єрусалиму і храму Гробу Господнього. У своїх листах він зауважував, що Микола I залишився єдиним правителем, який зберіг у революційну добу священний ореол монарха, тому саме він має очолити місію зі звільнення Гробу Господнього.

В. А. Жуковський також автор тексту державного гімну Російської імперії, для якого він використав слова зі свого вірша «Молитвы русского народа». Під цією назвою новий гімн було вперше виконано в Большому театрі 18 грудня 1833 року (за іншими відомостями – 25 грудня); з 31 грудня 1833 року він став офіційним гімном Російської імперії під новою назвою «Боже, Царя храни!» (його виконували до Лютневої революції 1917 року):

«Боже, Царя храни!
Сильный, державный,
Царствуй на славу, на славу намъ!
Царствуй на страхъ врагамъ,
Царь православный!
Боже, Царя храни!»

Таким чином, творчість російського поета, перекладача та літературного критика Жуковського Василя Андрійовича (1783–1852) безпосередньо пов'язана з глорифікацією російської імперської політики, а присвоєння його імені географічним об'єктам, назвам юридичних осіб та об'єктів права власності, об'єктам топонімії, а також установа на його честь пам'ятників та пам'ятних знаків в Україні було втіленням *русифікації* – російської імперської політики, спрямованої на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих, порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору. З огляду на викладене вище **об'єкти (географічні об'єкти, назви юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятники та пам'ятні знаки)**, присвячені російському поетові, перекладачу та літературному критикові Жуковському Василеві Андрійовичу (1783–1852), відповідно до частини першої статті 2 Закону **належать до символіки російської імперської політики**, а подальше використання імені В. А. Жуковського в назвах географічних об'єктів, юридичних осіб та об'єктів права власності є **пропагандою російської імперської політики**.

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

НАУМОВ Сергій Олександрович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович

СОКИРКО Олексій Григорович